

Prírodný skvost vedľa metropoly

Devínske hradné bralo na sútoku Moravy a Dunaja pri pohľade z rakúskej strany

Vďaka Sandbersko-pajštúnskej oblasti má Bratislava vo svojej blízkosti ekoturistickú zónu, ktorou sa môže pochváliť mäloktoré hlavné mesto Európy.

Vzácne lokality pôvodných lesných spoločenstiev, ako napríklad nižinných lužných, bukovo-kvetnatých či dubovo-hrabových lesov. Riečne záskutia s vegetáciou, ktorá je v Európe výnimočná. Medzi množstvom druhov chránených vzácných rastlín láka aj najvyššia orchidea, jazýčkovec jadranský alebo zaujímavé geologické útvary, z ktorých svojou komplexnosťou najvýznamnejšia je Devínska hradná skala.

To všetko tvorí exteriér prírodného múzea odhalujúceho stopy života v treťohorách, praveké, staroveké a stredoveké hradiská a hrady, kultúrne a technické pamiatky. K nim patria aj historické lomy na Devínskej kobyle, ktorej masív poskytoval stavebný kameň nepretržite minimálne 2000 rokov. V ponuke nechýbajú delostrelecké opevnenia z prej svetovej vojny.

Takúto exkurziu ponúka Sandbersko-pajštúnska oblasť, ktorá predstavuje atraktívne územie, nachádzajúce sa v bezprostrednej blízkosti, či dokonca priamo na území Bratislavы. Pretkáva ju mno-

ho turistických chodníkov a cyklotrás a je dostupná mestskou a prímestskou dopravou.

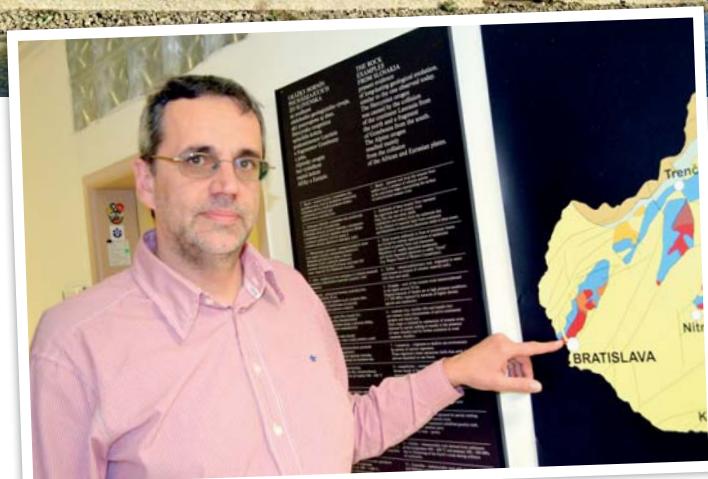
Na rozhraní krajín a pohorí

Sandbersko-pajštúnska oblasť sa rozprestiera na území štyroch štátov: Slovenska, Česka, Maďarska a Rakúska. Svojimi presahmi je unikátna aj z geologickej hľadiska. Leží na rozhraní troch geologických celkov: Karpatského, Alpínskeho a Panónskeho. Sandberská časť oblasti sa nachádza v masíve Devínskej kobyly. Pajštúnska časť v okolí Záhorské Bystrice, Marianky, Borinky, Stupavy, Lozorna a Limbachu.

Najväčšia časť územia je súčasťou Chránenej krajinnej oblasti (CHKO) Malé Karpaty. Územie níž okolo rieky Moravy patrí do CHKO Záhorie a nivné lužné lesy pri Dunaji sú súčasťou CHKO Dunajské luhy.

„Vzhľadom na blízkosť takého veľkého mesta, ako je Bratislava, je v tejto oblasti príroda výnimočne zachovalá,“ podotýka Ján Madarás, zamestnanec Geologickej ústavu Slovenskej akadémie vied. Jedným z dôvodov bol podľa neho fakt, že celá Sandbersko-pajštúnska oblasť sa nachádza v prihraničnej zóne, ktorá bola do roku 1989 súčasťou železnej opony. Kvôli tomu bol v nej takmer vylúčený pohyb cudzích ľudí.

J. Madarás sa poznávaniu tejto oblasti venuje dlhodobo. Svoju

viacročnú prácu zhral v publikácii Sprievodca Sandbersko-pajštúnskym geoparkom, ktorá vyšla minulý rok. Jej cieľom je popularizácia územia, ktoré má ambíciu stať sa ďalším oficiálne uznaným slovenským geoparkom. Predurčuje ju na to atraktivita oblasti, ktorá je daná pestrou geologickou stavbou na relatívne malom území.

Geologicky a turisticky najatraktívnejšie lokality:

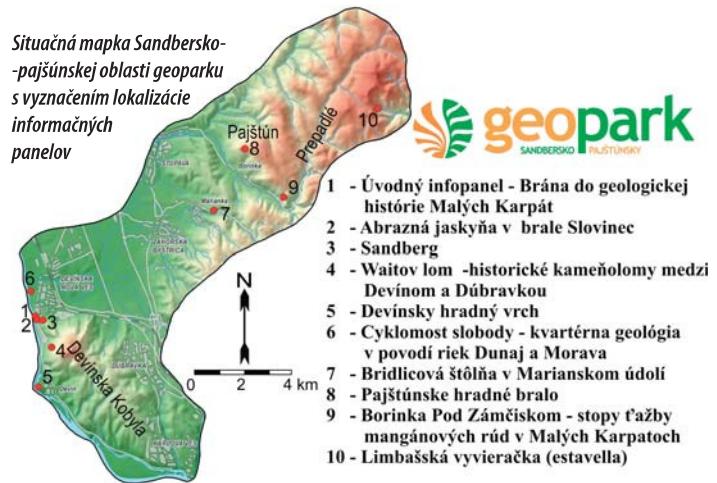
- Abrazná jaskyňa v brale Slovinec
- Bývalá pieskovňa Sandberg
- Waitov lom a historické kameňolomy medzi Devínom a Dúbravkou
- Devínsky hradný vrch
- Kvartérna geológia v okolí riek Morava a Dunaj
- Bridlicová štôlňa v Mariánskom údolí v Marianke
- Pajštúnsky hradný vrch nad obcou Borinka
- Historická ťažba mangánových bridílcov pri Borinke, Stupave a Lozorne
- Limbašská vyvieračka - estavella v Borinskem krase na obcou Limbach
- Villa Rustica pri Dúbravke
- Hrad Devín a Pajštún
- Delostrelecké opevnenie
- Strážna veža Dračí hrádok
- Stredoveké pútnické miesto v Mariánskom údolí
- Kultúrne a technické pamiatky v osade Medené Hámre
- Praveké hradisko na Baranej líke za Mariánskou
- Slovanské hradiská nad Devínom a Devínskou Novou Vsou

Zdroj: Sprievodca Sandbersko-Pajštúnskym geoparkom

Iniekcie do turistiky

Projekt Sandbersko-pajštúnskeho geoparku (SAPAG) považuje J. Madarás len za pilotnú fázu aktív stimulujúcich cestovný ruch. Podporujú ho aj sprievodné projekty. Napríklad vlni bola na jeho území dokončená inštalácia desiatich informačných tabúl, ktoré sa nachádzajú na turisticky a geologicky najatraktívnejších lokalitách. Sú bohatou ilustrované, dvojjazyčné, slovensko-anglické. Tohto roku je v hre finančná injekcia v podobe eurofondov. Uchádza sa o ne v rámci nového programovacieho obdobia cezhraničnej spolupráce Slovenská republika - Rakúsko, v prioritnej osi - Ochrana prírodného a kultúrneho dedičstva a biodiverzity. Ten je rozdelený do viacerých tematických okruhov. Na slovenskej strane sú najvýznamnejšie dva, do ktorých sa zapojí mestská časť Devínska Nová Ves. Ide o čiastočnú rekonštrukciu segmentov veľkomoravského hradiska pod Sandbergom, bývalým pieskovým lomom, ktorý bol v treťohorách súčasťou mora, rozprestierajúceho sa vo Viedenskej panve. Presunom turistických aktivít mimo chránenej lokality Sandberg sa sleduje najmä jej ochrana pred čoraz intenzívnejšou devastáciou. Ďalším projektom má byť revitalizácia starého lomu za Devínom, ktorý od roku 2001 slúžil ako geologické múzeum a kamenný park sochárskeho sympózia.

Situáčna mapa Sandbersko-pajštúnskej oblasti geoparku s vyznačením lokalizácie informačných panelov

Plánované investície majú smerovať do vyčistenia areálu lomu a jeho okolia, osadenia nových informačných tabúl pri horninových vzorkách. Zároveň v expozícii pribudnú ďalšie horniny z okolia Malých Karpát.

Rakúske aktivity (pod záštitou Euroregio Weinviertel) sa budú týkať hlavne ekologickej plavby po rieke Morave. V rámci nich chcú vybudovať ekocentrum, ktoré priblíži hlavne prírodu povodia rieky a okolity lúžnych lesov. Ambíciou slovenskej strany je podieľať sa aj na realizácii náučných informačných tabúl s geologickej tematikou najmä v Hainburškých vrchoch, ktoré predstavujú geologicke pokračovanie Malých Karpát za Dunajom.

Zo štrukturálnych fondov EÚ majú byť rozšírené aj cyklotrasy. Projekt podajú obe strany, ktoré sú partnermi v programovej oblasti regiónov Bratislavského samosprávneho kraja a spolkových krajín Dolné

Rakúsko a Burgenland.

V prípade jeho schválenia bude realizovaný v rokoch 2016 až 2020. Len slovenská strana požaduje dotáciu vo výške viac než 700-tis. eur. „Dosť veríme v úspech tohto projektu,“ hovorí J. Madarás. Jeho optimizmus vychádza z faktu, že takéto projekty cezhraničnej spolupráce sú jednou z prioritných osí v rámci politiky pridelovania eurofondov.

Ako príklady ďalších investícií do turistického ruchu spomína obnovu niekolkých delostreleckých bunkrov z čias prvej svetovej vojny a zriadenie vstupného portálu do bridlicovej štôlne v Marianke.

Text a foto: Branislav Sobíkovič

Abrazná jaskyňa v brale Slovinec je zachovaným zvyškom morskej príbojovej jaskyne spradajúcej 15 miliónov rokov.

Bývalá pieskovňa Sandberg - jedna z najdôležitejších paleontologických lokalít v Európe s nálezmi takmer 300 druhov mäkkotier, rias a suchozemských skamienelin

Enviromagazín odporúča

Sandbersko-pajštúnska oblasť ponúka okrem zaujímavých prírodných fenoménov aj mnoho historických pamiatok. Notoriicky známy je najmä hrad Devín a množstvo odkazov na história územia, na ktorom sa nachádza Bratislava. Od keltsko-římskych čias, stredovek až po súčasnosť. V poslednom období ožíva záujem verejnosti aj o pamiatky, ktoré pochádzajú z relativne nedávneho obdobia. Sú nimi podzemné delostrelecké bunkre zriadené na začiatku prvej svetovej vojny. Budovať ich začali v roku 1914 na obranu pred nepriateľským ruským vojskom. Mali zabrániť jeho prechodu cez Dunaj, aby nemohli ohrozit Viedeň, hlavné mesto Rakúsko-Uhorskej monarchie. Výstavba podzemných opevnení, vojenskej terminológií kaverien, si vyžadovala značný kumšť. Boli do nej zapojení špecialisti od delostrelcov, baníci, geológovia a geodeti. Kaverny nakoniec nestihli splniť účel, na ktoré boli zriadené. Ruské vojská svoj postup zastavili na severovýchode Slovenska, odkiaľ boli postupne vypudené. Armáda sa využívala bunkrov vzdala ešte počas prvej svetovej vojny a väčšinu z nich odovzdala majiteľom pozemkov, na ktorých stáli. Neskôr sa stali predmetom vedeckého skúmania, keďže sú jedinečnými pamiatkami zo stavebného aj vojenského pohľadu. Dokopy bolo odhalených viac než 50 kaverien. Tri najzachovalejšie z nich, nachádzajúce sa na Dúbravskej Hlavici, boli prehlásené za národnú kultúrnu pamiatku. Návštevníkom sú sprístupnené od jari do jesene takmer každú sobotu. Vedie k nim nazeleno značkovaný chodník, ktorý sa začína na hornom konci Brížiskej ulice v bratislavskej Dúbravke. V júli 2015 bude sprístupnená aj najväčšia kaverna v blízkosti hornej stanice sedačkovej lanovky na bratislavskom Kamzíku.